

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Навчально-методичною радою ІДГУ
Протокол № 4 від 15.01 2019 р.

Голова НМР Н. М. Кольцун Н. М. Кольцун

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Культура та релігія стародавніх цивілізацій

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, 03 Гуманітарні науки
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 014 Середня освіта (014.03 Історія), 032 Історія та археологія
(спеціалізація) (код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))

освітня програма Середня освіта: історія, основи правознавства та економіки
(назва освітньої програми)

освітня програма Історія. Європейські студії (зі знанням англійської мови)
(назва освітньої програми)

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

 Дроздов В.В.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

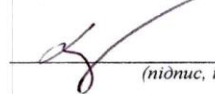
кафедрою української і всесвітньої історії та культури

протокол № 8 від 10.01.19.

Завідувач кафедри
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету української філології та соціальних наук

 Е.В. Чумак
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Михайлов Олександр Ілліч, викладач кафедри української і всесвітньої історії та культури

Рецензенти програми:

Дроздов Віктор Володимирович, кандидат історичних наук, доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	Лекції:	
	26	6
Модулів: 1	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин: 120	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3	Лабораторні заняття:	
	-	-
Семестр: 5	Семінарські заняття:	
	22	6
Тижневе навантаження (год.):	Консультації:	
- аудиторне: 3	-	-
- самостійна робота: 5	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю: залік	-	-
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни є стародавні цивілізації як культурний феномен; історичні умови розвитку культури та релігії стародавніх суспільств; основні риси літератури, мистецтва, науки і філософії, характерні ознаки релігійних систем Стародавнього Сходу, Стародавньої Греції та Стародавнього Риму; особливості ментальності тогочасного суспільства.

Метою вивчення дисципліни є: оволодіння знаннями про становлення і розвиток культури стародавніх цивілізацій, релігійні вірування стародавніх суспільств, формування уявлень про загальні особливості та специфічні риси культурного розвитку стародавніх цивілізацій, вплив культурної спадщини стародавнього світу на сучасне суспільство.

Передумови для вивчення дисципліни: «Історія стародавнього світу»

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Історія стародавнього світу», «Історія первісного суспільства», «Історія середніх віків», «Історія релігій».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- Знання:** знати основні досягнення матеріальної та духовної культури Стародавнього Сходу, характерні риси античної культури, найвизначніші пам'ятки матеріальної та духовної культури Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. сучасні наукові підходи до висвітлення ключових проблем історії, культури та релігії стародавніх цивілізацій.
- Уміння:** аналізувати культурні явища певного періоду історії стародавнього світу, давати оцінку культурної спадщини країн

стародавнього світу, критично оцінювати різні точки зору і обґрунтовувати власну думку з дискусійних проблем культурного розвитку Стародавнього Сходу та античності, аналізувати підходи та концепції формування релігійних уявлень

3. *Комунікація*: демонструвати навички професійного спілкування з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі; встановлювати ефективну комунікацію з представниками різноманітних субкультур.
4. *Автономність та відповідальність*: самостійно опрацьовувати різні типи джерел при виконанні індивідуальних завдань; демонструвати самостійність і відповідальність при виконанні функціональних обов'язків.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Стародавні цивілізації як культурний феномен	4	2	2	-	-	-	6	1	1	-	-	-	-	9
2.	Культура та релігія Стародавнього Єгипту	4	2	2	-	-	-	6	1	1	-	-	-	-	9
3.	Особливості культури та релігійних вірувань народів Стародавньої Месопотамії	4	2	2	-	-	-	6	1	1	-	-	-	-	9
4.	Культура та релігія Ірану та Східного Середземномор'я у стародавні часи	4	2	2	-	-	-	6	1	1	-	-	-	-	9
5.	Головні віхи розвитку культури Стародавньої Індії	4	2	2	-	-	-	6	2	-	2	-	-	-	8
6.	Культура та релігія Стародавнього Китаю	6	4	2	-	-	-	6	1	1	-	-	-	-	11
7.	Особливості та етапи розвитку культури Стародавньої Греції	4	2	2	-	-	-	8	1	1	-	-	-	-	11
8.	Релігійна система Стародавньої Греції	4	2	2	-	-	-	6	-	-	1	-	-	-	9
9.	Елліністична	6	4	2	-	-	-	6	-	-	1	-	-	-	11

	культура														
10.	Римська культура періоду царства та республіки	4	2	2	-	-	-	6	-	-	1	-	-	-	9
11.	Релігія та культура Римської імперії	4	2	2	-	-	-	6	-	-	1	-	-	-	9
Проміжний контроль			-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4
Разом:		48	26	22	-	-	-	72	12	6	6	-	-	-	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Стародавні цивілізації як культурний феномен

Витоки духовної культури та проблема походження мистецтва. Особливості культурної еволюції країн Стародавнього Сходу. Сакральний характер культури давньосхідних цивілізацій. Значення культури Стародавнього Сходу для людської цивілізації. Поняття «антична культура». Взаємозв'язок античної культури з культурами Стародавнього Сходу. Специфічні риси античної культури. Значення культури Стародавньої Греції для сучасності. Політеїзм як форма релігійних вірувань стародавніх цивілізацій.

Тема 2. Культура та релігія Стародавнього Єгипту

Типологія й хронологія культури. Характерні риси культури Стародавнього Єгипту. Матеріальний побут. Наукові знання давніх єгиптян. Техніка будівництва пірамід. Мова та писемність. Система освіти. Релігія та міфологія стародавніх єгиптян. Історичні умови виникнення і розвитку давньоєгипетської релігії. Єгипетський пантеон богів. Міф про Осіріса. Храми і жрецтво. Поховальний культ. Релігійна реформа Ехнатона. Література. «Книга мертвих». Образотворче мистецтво та архітектура Стародавнього Єгипту. Театр, музика і спорт.

Тема 3. Особливості культури та релігійних вірувань народів Стародавньої Месопотамії

Шумеро-Аккадська культура та її досягнення. Культура Вавилону та Ассирії: характерні ознаки. Матеріальний побут населення Стародавньої Месопотамії. Система письма. Освіта, бібліотеки та архіви. Науково-практичні знання. Месопотамська релігія. Література Стародавньої Месопотамії. «Поема про Гільгамеша». Закони Хаммурапі. Архітектура, образотворче мистецтво, музика.

Тема 4. Культура та релігія Ірану та Східного Середземномор'я у стародавні часи

Характерні риси культури Ахеменідської Персії. Матеріальна культура. Давньоперське письмо. Освіта та наукові знання. Релігійно-міфологічний світогляд. Зороастризм. Культ Мітри. Маніхейство. Мадзакізм. Література Стародавнього Ірану. «Авеста». Архітектура та мистецтво. Культура Фінікії, Сирії та Палестини у давнину: загальні ознаки. Матеріальна культура. Фінікійське письмо. Релігійні вірування у Східному Середземномор'ї в стародавні часи. Іудаїзм. Іудейські обряди. Єврейські свята. Сирійсько-фінікійська релігія. Староєврейська література. Образотворче мистецтво та музика. Культура хетів. Культура фрігійців та лідійців. Культура урартів.

Культура і релігія Середньої Азії у давнину. Середньої Азії у давнину. Культура та релігія Карфагену. Культура та релігія Стародавньої Аравії.

Тема 5. Головні віхи розвитку культури Стародавньої Індії

Характерні риси культури Стародавньої Індії. Особливості релігійно-міфологічного світогляду Стародавньої Індії. Релігія вед. Брахманізм та його місце в культурі Стародавньої Індії. Реформаційні віровчення середини I тис. до н.е. Джайнізм. Ранній буддизм. Буддизм махаяни. Індуїзм. Матеріальна культура. Мови та писемність. Санскрит. Система освіти. Наукові знання. Література Індії. «Махабхарата», «Рамаїяна». Архітектура та мистецтво. Театр і музика.

Тема 6. Культура та релігія Стародавнього Китаю

Характерні риси культури Стародавнього Китаю. Матеріальна культура. Норми повсякденного життя. Китайська мова та писемність. Наукові знання. Релігія і міфологія. Даосизм. Конфуціанство. Старокитайська література. Архітектура та образотворче мистецтво. Будівництво Великої китайської стіни. Музичне мистецтво. Культура давніх японців.

Тема 7. Особливості та етапи розвитку культури Стародавньої Греції

Періодизація грецької культури. Особливості культура Крито-Мікенського періоду. Кносський палац. Критська культура. Критська писемність. Релігія критян. Давньогрецькі міфи як джерело історії критської цивілізації. Мікенська культура. Гомерівські поеми як історичне джерело. Характерні ознаки культурного розвитку архаїчної Греції. Особливості грецької культури класичної епохи. Основні грецькі філософські школи класичного періоду. Досягнення гуманітарних та технічних наук. Анаксимандр. Піфагор. Геракліт. Гіппократ. Демокріт. Сократ. Платон. Аристотель. Умови зародження та розвитку грецького театру. Есхіл. Софокл. Еврипід. Аристофан. Досягнення грецької архітектури та скульптури. Типи грецьких храмів. Принципи забудови античного міста. Особливості грецького живопису та музики. Специфіка побуту греків. Етапи освітньо-виховних систем у Спарті і Афінах.

Тема 8. Релігійна система Стародавньої Греції

Характерні риси релігійних вірувань крито-мікенського періоду. Релігія грецького полісу. Стародавньогрецька міфологія. Розуміння стародавніми греками природи божества. Релігійний культ стародавніх греків. Поховальні та сімейно-родові культури. Полісний культ. Грецький пантеон богів. Боги Олімпу. Міфічні істоти. Образ героїзованого громадянина. Загальнонародні свята. Олімпійські ігри: організація та значення для античності.

Тема 9. Елліністична культура

Закономірності та особливості елліністичної культури. Стан розвитку елліністичної науки і техніки. Архімед. Елліністична релігія. Специфіка філософських систем епохи еллінізму. Стоїцизм. Епікур. Діоген. Роль і значущість елліністичної літератури. Містобудівельні принципи та характер архітектурних забудов. Напрямок художніх пошуків елліністичних скульпторів і живописців.

Тема 10. Римська культура періоду царства та республіки

Етрусська культура. Основні ознаки культури Риму періоду царства та ранньої республіки. Матеріальна культура раннього періоду. Розвиток музики, літератури і театру. Архітектура, будівельна справа, скульптура та живопис. Характерні риси культури у пізньореспубліканський період. Культурні зміни в побуті. Філософська думка. Риторика. Римська наукова і художня література. Поезія, театр, видовища. Гладіаторські ігри. Архітектура та образотворче мистецтво. Римське право.

Тема 11. Релігія та культура Римської імперії

Характерні ознаки римської релігії. Рання римська релігія. Зміни в релігійних віруваннях у період пізньої республіки. Проникнення східних культів. Римський пантеон богів. Походження та рання історія християнства. Соціально-економічні та ідеологічні передумови виникнення християнства. Виникнення й поширення християнства. Взаємовідносини християнства і державної влади. Проголошення християнства державною релігією. Ранньохристиянські ересі. Загальні риси римської культури епохи принципату. Матеріальна культура. Філософсько-історичні праці. Особливості освітньої системи. Розвиток спеціальних знань. Скульптура та архітектура. Розвиток римської літератури та образотворчого мистецтва. Характеристика пізньоримської культури. Вплив християнства на римську культуру. Пізньоримське право. Культура варварських народів.

5.2. Тематика семінарських занять

ТЕМА 1. Стародавні цивілізації як культурний феномен

ТЕМА 2. Культура та релігія Стародавнього Єгипту

ТЕМА 3. Особливості культури та релігійних вірувань народів Стародавньої Месопотамії

ТЕМА 4. Культура та релігія Ірану та Східного Середземномор'я у стародавні часи

ТЕМА 5. Головні віхи розвитку культури Стародавньої Індії

ТЕМА 6. Культура та релігія Стародавнього Китаю

ТЕМА 7. Особливості та етапи розвитку культури Стародавньої Греції

ТЕМА 8. Релігійна система Стародавньої Греції

ТЕМА 9. Елліністична культура

ТЕМА 10. Римська культура періоду царства та республіки

ТЕМА 11. Релігія та культура Римської імперії

5.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	32 (44)	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4(4)	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань: - опрацювання першоджерел; - підготовка реферату та презентації.	20(32) 16 (28)	Конспект першоджерел Реферат, презентація
	Разом	72 (108)	

Тематика індивідуальних завдань

Тематика рефератів

1. Єгипетські піраміди: етапи будівництва, характеристика поховального обряду, тексти.
2. Особливості давньоєгипетського пантеону.
3. Давньоєгипетська медицина і мистецтво муміфікації.
4. Клинопис – древнє письмо Месопотамії.
5. Літературні пам'ятки Стародавньої Месопотамії.
6. Висячі сади Семираміди – друге чудо світу.
7. Зороастризм та його вплив на культуру Ахеменідського Ірану.
8. Релігійно-етичні закони Мойсея.
9. Єрусалим – духовна столиця іудеїв, християн, мусульман.
10. Ведична література та релігія.
11. Давньоіндійські наукові знання.
12. Йога: сутність та різновиди.
13. Побут і традиції стародавніх китайців.
14. Золотий вік китайської філософії.
15. Давньокитайські винаходи.
16. Велика Китайська стіна.
17. Давньогрецький театр.
18. Афінівський Акрополь як високий взірєць грецької архітектури.
19. «Золотий вік Перікла» – вершина культурного розвитку Стародавньої Греції.
20. Антропоморфізм грецької міфології.
21. Александрійська бібліотека.
22. «Августівський класицизм» – золотий вік римської історії.
23. Архітектурні нововведення римлян.
24. Римські терми.
25. Колізей і гладіаторські бої.

Ключові слова для термінологічного словника

Адорант; амфора; Аккад; Аккаде; архонти; ареопаг; аркополь; Вавілонський календар; гіксоси; енси або енсїа[к]; етруски; ка; охлократія; «східна деспотія»; цивілізація; демократія; аристократія; монархія; олігархія; легіон; принцепс; консул; диктатор; тиран; імператор; пророки; маги; лувійци; лугаль; Луллубей; Мелухха; Нарам-Син; Ніневія; Нузи; Німруд; Палайці; пелазги; поліс; Парфія; сикули; латифундія; ліберти; лімму; літургія; магістратури; магія; месіанізм; метрополія; монотеїзм; муніципій; народний трибун, тога, зороастризм, юдейство, християнство, політеїзм, язичництво

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою

та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді доповіді та її презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в комбінованій формі та включає три рівня: відповіді на тестові питання, визначення термінів, відповіді на теоретичні питання .

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Дайте визначення термінам: «монотеїзм», «авгори», «весталки», «зікурат»
2. Розкрити питання: Походження та рання історія християнства

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та критерії оцінювання знань студентів.

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	30 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому

	окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Реферат	5
Реферат	5
Словник	5

Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Критеріями оцінювання *словнику* є правильність та повнота визначення термінів.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Наочний матеріал у вигляді ілюстрацій, ноутбук, проектор для перегляду відеофрагментів.

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основна література

1. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. – Т.1. Стародавня Греція. - Чернівці: Наші книги, 2007.
2. Балух В.О., Коцур А.П. Історія Стародавнього Риму. – Чернівці: Книги XXI, 2005.
3. Балух В.О. Історія античної цивілізації: У 3-х т. – Т.3. Практикум. – Чернівці: Наші книги, 2008.

4. Борзова Е. История мировой культуры. – СПб., 2002.
5. Васильев Л.С. История религий Востока (религиозно-культурные традиции и общества): Учебное пособие для вузов по спец. «История». - М., 1988.
6. Гладкий В.Д. Древний мир. Энциклопедический словарь: в 2 тт. – Донецк, 1997.
7. Зелинский Ф.Ф. История античной культуры. – СПб., 1995.
8. История Древнего Востока. Учебник / Под ред. В.И. Кузищина. - М., 1979.
9. История Древнего мира. Древний Восток. Индия, Китай, страны Юго-Восточной Азии / А.Н. Бадак, И.Е. Войнич, Н.М. Волчек и др. - Минск, 1999.
10. История Древнего Рима / под. ред. В.И.Кузищина. – М., 2005.
11. История Древнего Рима / сост. К.В.Паневин. – СПб., 1998.
12. История Древней Греции / под. ред. В.И.Кузищина. – М., 2005.
13. История Древней Греции / сост. К.В.Паневин. – СПб., 1999.
14. История и культура Древней Греции: Энциклопедический словарь / Под ред. И.Е. Суркова. – М., 2009.
15. Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посібник / Кер. авт. колективу Л. Левчук. – К., 1997.
16. Кадеев В.И. История древней Греции и Рима. – Харьков: Колорит, 2006.
17. Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. Курс лекцій: Навчальний посібник. - К., 2006.
18. Куманецкий К. История культуры Древней Греции и Рима. – М., 1990.
19. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навч. посібник / За ред. А. Яртіся та В. Мельника. – Львів: Світ, 2005.
20. Машкин Н.А. История Древнего Рима. – М., 2006.
21. Москати С. Цивилизации Древнего Востока. – М., 2010.
22. Немировский А.И. История Древнего мира: Античность. – М., 2000.
23. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. – К.: Знання, 2000.
24. Попов А.А. История и культура Древней Греции : учеб. пособие. – Санкт-Петербург, 2014.
25. Самозванцев А.М.. Мифология Востока. – М.: Алетея, 2000.
26. Уманцев Ф. Искусство Древнего мира. – К., 1996.
27. Хрестоматия по истории Древнего Востока / Сост. А.А. Вигасина. – М.: Восточная литература, 1997.

10.2. Допоміжна література

28. Андреев Ю.В. Между Евразией и Европой (К вопросу об исторической специфике минойской цивилизации) // Вестник древней истории. - 1995. - № 2.
29. Андреев Ю.В. Эгейский мир: природная Среда и ритмы культурогенеза. - М., 1995.
30. Антология источников по истории, культуре и религии Древней Греции / Под ред. В. И. Кузищина. – СПб., 2000
31. Бадж Е.А. Египетская Книга Мертвых. – М., 2002.
32. Бадж У. Египетская религия. Египетская магия. – М., 1996.
33. Бамбуковые страницы. Антология древнекитайской литературы. – М., 1994.
34. Баюн Л.С. Этнокультурные контакты в Древней Малой Азии: Фригия, Юго-Восточная Анатолия, Северная Месопотамия // ВДИ. - 2007. - № 4.
35. Бойс М. Зороастрийцы: верования и обычаи. – М., 1993.
36. Большаков А., Сущевский А. Образ и письменность в восприятии древнего египтянина // ВДИ. -2003. - №1.
37. Бонгард-Левин Г. Древнеиндийская цивилизация. – М., 1993.
38. Боннар А. Греческая цивилизация. - М., 1992.
39. Брантон П. Путешествие в сакральный Египет. – М.: Сфера, 1997.
40. Буддизм: словарь / Л.Л. Абаева, В.П. Андросов, Э.П. Бакаева и др. - М, 1992.
41. Бьювэл Р.Г. Секреты пирамид: Созвездие Ориона и фараоны Египта. – М: Вече, 1996.
42. Вайнтруб И. Священные лики цивилизаций. – К., 2001.

43. Вейнберг А.М. Человек в культуре Месопотамии – М.: Прогресс, 1990.
44. Виппер Р.Ю. Очерки истории Римской империи. Рим и раннее христианство. – Ростов-на-Дону, 1995.
45. Герман Н.О. и др. Очерки культуры Древнего Вавилона. - М., 1990.
46. Герцман Е.В. Музыка Древней Греции и Рима. - СПб., 1995.
47. Голованенко В, Піраміди без вигадок // Науковий світ. - 2004. - № 11.
48. Головін Ю. Господарське і повсякденне життя Давнього Єгипту // Історія України. - 2007. - № 38.
49. Городецкая О.М. Культурный феномен древнего Чу. Истоки китайской живописи // Восток. - 1993. - № 1.
50. Древнекитайские тексты цзягувень - зеркало истории и культов Китая эпохи Шан-Инь // Восток. - 2004. - № 2.
51. Древние цивилизации. Греция, эллинизм, Причерноморье. Избранные статьи из журнала «Вестник древней истории». – М., 1997.
52. Древняя Индия: Три великих сказания. В 2-х т. Т. 1. Сказание о Раме. - СПб., 1995.
53. Древняя Индия: Страна чудес / Пер. с англ. И. Опимах. – М.: ТЕРРА, 1997.
54. Д'ячков С.В. Китайська грамота або п'ять возів мудрості (Історія китайської писемності) // Історія та правознавство. - 2005. - № 31.
55. Емельянов В.В. Древней шумер: Очерки культуры. – СПб.: Петербург. Востоковедение, 2001.
56. Зелинский Ф.Ф. Сказочная древность Эллады. - М., 1993.
57. Ключков И.С. Духовная культура Вавилонии: Человек, судьба, время. – М., 1983.
58. Конфуций. Уроки мудрости: Сочинения. - М., 2001.
59. Кормышева Э.Е. К вопросу о семантике древнеегипетской гробницы (или рефлексии по поводу занятий египтологией) // ВДИ. - 2005. - № 2.
60. Коростовцев М.А. Наука древнего Египта. Очерки истории естественнонаучных знаний в древности. – М.: Наука, 1982.
61. Коростовцев М. Религия Древнего Египта. – М.: Наука, 1976.
62. Корниенко Т.В. Культовое строительство Южной Месопотамии в убейский период (по материалам Эреду и Урука) // ВДИ. - 2006. - № 2.
63. Крижанівський О. Культура стародавньої Месопотамії // Історія України. - 2000. - № 45-46.
64. Кудрявцев М. Кастовая система в Индии. – М., 1992.
65. Кун М. Легенди та міфи Стародавньої Греції. – К., 1992.
66. Культура древнего Египта / Отв. ред. И.С.Кацнельсон. – М.: Искусство, 1976.
67. Лазарев Е. Египетская «Книга мертвых». Книга Атдуат. - М., 2005.
68. Лубський В.І., Козленко В.М., Лубська М.В. Історія релігій. - К.: Тандем, 2002.
69. Лукьянов А.Е. Дао «Книги перемен». - М., 1993.
70. Малых С.Е. Глиняные модели сосудов в древнеегипетском поминальном культе эпохи Древнего царства // ВДИ. - 2008. - № 1.
71. Малявин В.В. Китайские цивилизации. - М., 2000.
72. Матъе М.Э. Искусство Древнего Египта. – М.: Искусство, 1970.
73. Монтэ П. Египет Рамсесов. Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов. – М.: Наука, 1989.
74. Оппенгейм А. Древняя Месопотамия / Пер. с англ. М. Н. Ботвинника. - М., 1990.
75. Погребенные царства Китая / Пер. с англ. А. Чекмарева. – М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998.
76. Померанцева Н.А. Символика вечности в Древнем Египте как феномен времени // Восток. - 2004. - № 3.
77. Помпеи: сгинувший город / Пер. с англ. Т. Азаркович. – М.: ТЕРРА, 1997.
78. Рак И. Мифы Древнего Египта. – СПб.: Издательство «Петро - РИФ», 1993.
79. Рим: Эхо имперской славы / Пер. с англ. Т. Азаркович. – М.: ТЕРРА, 1997.

80. Романова О.О. Культ фараона в стародавньому Єгипті // УЇЖ. - 2000, - №4.
81. Удальцова Э.В. Культура Древней Индии. – М.,1988.
82. Удивительные эгейские царства/ Пер. с англ. Т. Азаркович. – М.: ТЕРРА, 1997.
83. Цурганова Е.А. Матеріальна культура: писемність, мова, освіта народів Китаю // Восток. - 1996. - № 1.
84. Шайд Дж. Римская религия и духовность // ВДИ. – 2003. - №2.
85. Шумер: города Эдема / Пер. с англ. В. Хренова. – М.: ТЕРРА, 1997.
86. Этруски: Итальяское жизнелюбие / Пер. с англ. О. Соколовой. – М.: ТЕРРА-Книжный клуб, 1998.
87. Яровець ОД. Релігія і міфологія в Давньому Єгипті // Історія та правознавство. - 2008. - № 5 (141).

10.3. Internet-ресурси

88. <http://www.anciv.com/>
89. <http://godsbay.ru/>
90. <http://www.ancienthistory.spb.ru/>
91. <http://civilka.ru/>
92. <http://labyrinthos.ru/>
93. <http://pidruchniki.in.ua/>